

Poilu Hedeman, Jules

Poilu Hedeman, Jules

Copyright © 2016 Nico Leonard van der Woude

Druk: Brave New Books

ISBN 9789402145397

NUR 320

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

www.nicovanderwoude.nl

'Honneur au 321e - Au Drapeau!'

'Wat rampen ik voor m'n eigen ogen gezien heb en waarvan ik zelf het slachtoffer werd.'

Vergilius, Aeneis 2, 5 – 6.

'Aanvankelijk leek de dood een wrede vreemdeling, een bezoeker op kousenvoeten, maar nu is het een helhond die woest en niets en niemand ontziend tekeer gaat. We eten en drinken hier naast de doden, we slapen tussen de stervenden, we lachen en zingen in het gezelschap van lijken.'

Georges Duhamel, Frans legerarts bij Verdun

Poilu (Frans: [pwaly]) is een informele benaming voor een Franse infanteriesoldaat uit de Eerste Wereldoorlog.

Fort de Vaux

Hoofdstuk 1

1916. De wereld staat in brand en wij Nederlanders peinen ondertussen over een verbod op de uitvoer van vroege aardappelen. We zijn neutraal in de Grote Oorlog, maar de inwoners van Nederland hebben zo hun eigen zorgen. En de dood, die sluipt stiekem naderbij. Gewoon, verstopt tussen de jaren. Ongemerkt, tersluiks en vanzelfsprekend.

De overoude aarde draait op bloed. Hoe hadden wij hier in ons land ooit gedacht te ontkomen aan de gesel van de oorlog, aan rampspoed, schade en averij? Natuurlijk is dat ijdelheid! Magere Hein is een knevelaar, die alles verzwelgt en die zeer zeker geen halthoudt bij onze grenspalen of laakstenen. De bazuinen van het Laatste Oordeel schetteren. Het contrast kan haast niet venijniger, want in augustus van het vorige oorlogsjaar bereikte onze *Kehilla*, onze kleine geloofsgemeenschap, al het bericht dat de broer van Henriëtte Themans-de Vries op 24 juli aan het front gevallen is.

Ontroostbaar is ze, de arme vrouw. Soldaat Alfred de Vries komt uit Goch en hij sneuvelt aan het oostfront, vechtend *für Kaiser, Volk und Vaterland*.

Henriëtte en ik hebben bij het begin van de oorlog hardop de wens uitgesproken dat haar broer en mijn zoon elkaar op het slagveld niet op de korrel zouden hoeven te nemen.

Dat gesprek staat me nog helder voor de geest, daar staan we, in de herfst van 1914 voor de synagoge in het Schalderoi, op de hoek van de Gasthuissteeg. Sinds die tijd hielden onze families elkaar na elk bezoek aan de sjoel onder het karakteristieke halfronde raam nauwgezet op de hoogte van de wederwaardigheden van de strijders, fluisterend, als om het onheil te bezweren. Redeloze hoop.

En nu jij, *mort pour la belle France*, mijn Julius, mijn kind, mijn keizer. Ik kijk nog maar eens naar het schrikbarende bericht dat de postbode gisteren bezorgde, alsof herlezing van de inhoud de consequenties daarvan ook maar iets zou kunnen veranderen, het gemisgevoel kan wegnemen.

Ik kuierde tegen het eind van de morgen als elke werkdag even naar onze fabriek, maar ik zag bij thuiskomst dadelijk aan het gezicht van onze huishoudster dat het foute boel was. Ik moest bij die zweepslag onwillekeurig denken aan wat de Talmoed zegt: 'Hoop op een wonder, maar vertrouw er niet op.'

De zwart omrande brief in mijn handen heeft een lange reis afgelegd, van het *Ministère de la Guerre, Boulevard de Saint Germain*, via *Hotel Le Meurice, Boulevard Poissonnière, Paris* via het postkantoor aan de Grotestraat Nieuwe Eind, Almelo naar onze villa aan de Ootmarsumschestraat in diezelfde stad.

Hoofdstuk 2

Mevrouw, meneer!

Op mij rust de droeve plicht u te laten weten dat uw zoon op donderdag 8 juni 1916 is gesneuveld voor Frankrijk. Jules Hedeman bracht het hoogste offer voor zijn nieuwe vaderland, dat hem alles bracht en dat hem zo dierbaar was.

Uw zoon was een voorbeeldig soldaat en zijn vredesoffer dient het allerhoogste doel. In de eerste oorlogsmaand meldde hij zich aan als vrijwilliger.

Hij viel op door de aandacht en de zorg voor zijn kameraden en hij was iemand die het moreel onder alle omstandigheden hooghield. Hij droeg onze regimentsvlag met eer.

Op 8 juni bevond uw zoon zich met zijn legeronderdeel bij Verdun, meer precies voor Fort de Vaux. Zijn eenheid, de 20e compagnie, bevond zich op dat moment op de Hoge Batterij van Damloup, bij de strijd rond het pantserfort.

*Jules Hedeman ontving die ochtend iets voor zes uur als luitenant-vaandrig de order tot het uitvoeren van een uiterst gevaarlijke manoeuvre. Die nam hij zonder mankeren aan en hij verklaarde doortastend dat problemen niet bestonden. Hij werd gedood door een schot in het hart, juist toen het aangegeven punt bereikt was, aan het hoofd van zijn groep, onverschrokken, onder de uitroep: *Courage, Courage! En avant! Vive La France!**

Met oprechte deelneming,

Lieutenant-colonel Jean Henri Léon Frié, Chef de corps 321e régiment d'infanterie

Hoofdstuk 3

M. Hedeman, Almelo. Ik lees en herlees de krulletters, maar ik geloof het pennengezwier nauwelijks. Mijn geest wil er domweg niet aan, de dood van een kind is voor een vader ook niet te bevatten.

En toch, mijn lieve Jules. Wat wind was, is storm geworden. We hebben het met lede ogen aan zien komen, we hebben het onontkoombaar gedacht. Rabbijn De Metz heeft bij je laatste bezoek aan onze sjoel nog lang en indringend met je gesproken over je onzalige en drieste voornemen. We wilden jouw terugreis naar Frankrijk beletten. Keer terug op je schreden, wijdstreckende gevolgen, de vinger priemt in de lucht.

Waaghals. Alles gericht aan dovemansoren, Jules. Je wilde er simpelweg niet naar luisteren, grillig van aard als je bent en je spreekt ook later in je brieven vol vuur over het rechtzetten van een faux-pas.

Zelfs daarna heb je de kans om je oude leventje weer op te pakken. Je hoeft nota bene helemaal niet op het slagveld te zijn. Had je niet aangemeld voor frontdienst, had toch dat bureaubantje bij de regeringspersdienst aangenomen. Je weigert pertinent, wil per se terug naar de hel, de ondraaglijke ellende van de loopgraven. Waarom onze raad in de wind slaan en die knekeldans opzoeken, mijn zoon?

Hebben we wel genoeg gedaan? We hebben gewaarschuwd, gebeden, gedragen. Wat bewoog je er trouwens toe, om de pen neer te leggen en met een ander wapen te strijden?

Wie zo onbesuisd de eer zoekt, vindt de dood. De zeisman maakt geen onderscheid. Nee, die lacht om rang en stand, hij heeft op het slagveld alleen maar lakeien. En nu ben je ons dan inderdaad ontvallen.

Op verlies staat geen maat, dat staat buiten kijf, maar ik ben wel zielsblij dat mijn lieve Sara dit niet meer mee hoeft te maken. Och, ons arme kind. O, mijn arme zoon. Waar rust je gebeente, waar is je tombe?

Bedroefdheden huizen in mijn ziel. Ik ben oud en alleen, maar ik moet in mijn jaren opnieuw op zoek naar houvast. Mijn krachten zijn misschien niet toereikend. Ik voel me als Jacob, ik zal treuren om mijn zoon tot ik in mijn graf neerdaal. Voor mij zullen de dingen geen afstand meer doen van hun dagelijkse zwaarte.

Wel wil ik doen, wat een vader nog voor zijn kind kan doen, mijn lieve Jules. We zullen een jaar lang rouwen, je dood bewenen, het *Jizkor* en *Kaddisj* zullen voor je klinken.

*Moge zijn grote naam verheven en geheiligd worden
in de wereld die hij geschapen heeft naar zijn wil.*

*Moge zijn koninkrijk erkend worden in uw leven en in uw dagen
en in het leven van het gehele huis van Israël,
weldra en spoedig.*

Zegt nu: Amen

*Moge zijn grote naam gezegend zijn nu en voor altijd.
Gezegend, geprezen, gevierd, en hoog en hoger steeds verheven
Verheerlijkt, gehuldigd en bejubeld worde de naam van de Heilige,
gezegend zij hij
hoog boven iedere zegening, elk lied,
lof en troost die op de wereld gezegd wordt.
Zegt nu: Amen*

*Moge er veel vrede uit de hemel komen en leven!
Over ons en over heel Israël.
Zegt nu: Amen*

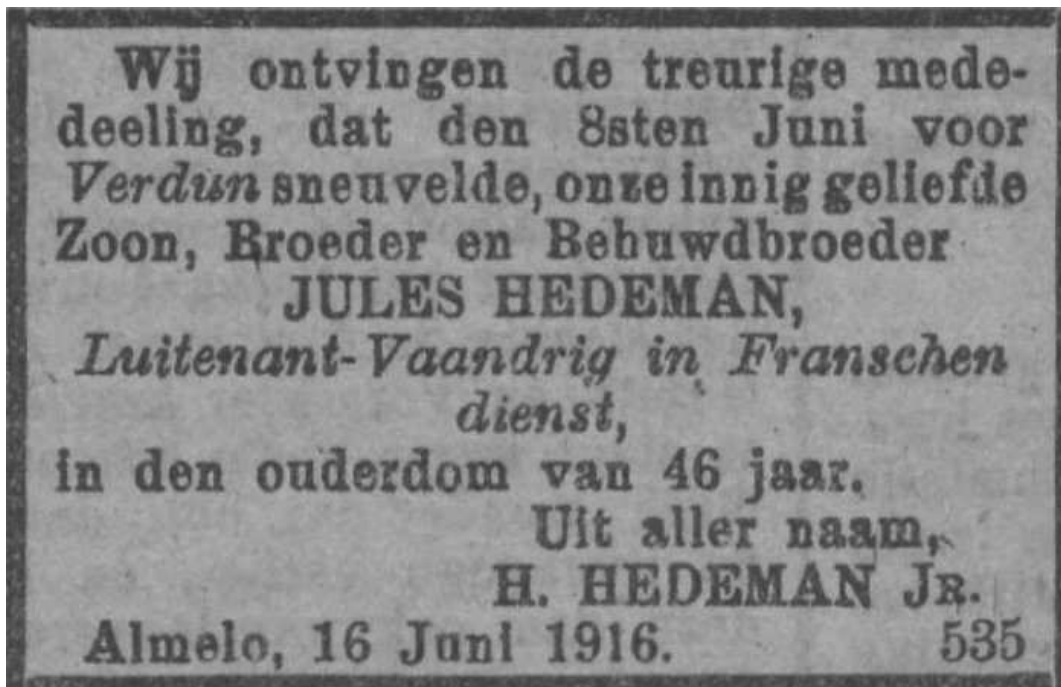
*Hij die vrede maakt in zijn hoge sferen,
zal ook vrede maken voor ons en voor geheel Israël
Zegt nu: Amen*

Hoofdstuk 4

Anno nu.

Het is de 676^e dag van De Grote Oorlog. Op 8 juni 1916 sneuvelt iemand uit, jawel, Almelo in de vleesmolen bij Verdun, op de door bombardementen omgeploegde flanken voor de vesting Fort de Vaux.

Ik vind de papieren neerslag van die gebeurtenis min of meer bij toeval, als ik aan het grasduinen ben in oude krantenjaargangen. Al snel wordt het spannend. De annonce in het Twentsch Zondagsblad blijkt namelijk niet de enige vermelding van het overlijden van de luitenant-vaandrig, bij lange na niet.

Nieuw Israëlietisch weekblad, d.d. 23-06-1916

De advertenties van de familie staan in die junimaand van 1916 ook in landelijke dagbladen: NRC, Algemeen Handelsblad, Rotterdamsch Nieuwsblad, Nieuw Israëlietisch weekblad. Journalisten nemen de tijding in korte of langere artikelvorm op.

Lezers schijnen opsommingen te haten, maar u wilt paradoxaal genoeg toch ook wel wat bewijzen zien. Het bericht rond Hedemans dood staat in die maand in de Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant, De Prins der Geïllustreerde Bladen, De Tijd, het Nieuwsblad van het Noorden, Het nieuws van den dag voor Nederlandsch Indië, Het Vaderland, Katholieke Illustratie,

Leeuwarder Courant, Maandblad van den Nederlandschen Journalistenkring, de Nieuwe Amsterdammer.

Enfin, het verscheiden van poilu Hedeman trekt dus echt landelijk de aandacht, dat staat buiten iedere kijf. Soms gaat het om een korte vermelding, maar meer dan eens wijdt het journaal er meer ruimte aan. Mr. H. Louis Israels publiceert in De Telegraaf op 16 juni een lijvig in memoriam, dat enige dagen daarna subiet geplaatst wordt in Twentsch Zondagsblad.

De schrijver van de lijkrede is van huis uit advocaat, maar op dat moment vooral een collega van Jules Hedeman in Parijs. Louis Israels werkt onder andere voor het Algemeen Handelsblad. Later is hij in dienst van De Telegraaf en hij zal als politicus in de Provinciale Staten van Noord-Holland nog flink aan de weg timmeren.

De dood van Hedeman in de heksenketel van Verdun is *hot news* in de media. Er volgt nog meer. Ook in de maanden daarna verschijnen in de kolommen berichten over de vroegtijdige dood van Hedeman: Bataviaasch Nieuwsblad, Tilburgsche Courant (2 juli 1916, met foto), Leeuwarder Courant - laat ik ook hier maar niet naar volledigheid streven.

En toch. Het wordt nog merkwaardiger, want ook in het buitenland haalt het sneuvelen van Hedeman de kranten. Het wemelt werkelijk van de vermeldingen: België, Frankrijk, Engeland, Duitsland, Verenigde Staten, Australië, Nieuw-Zeeland - en toen ben ik maar echt gestopt met zoeken. Twee zaken zijn hier volkomen duidelijk. Iedereen in de journalistieke wereld kent Hedeman, in Nederland en overal in het buitenland. Daarnaast blijft bijna niemand onberoerd door werk, leven en sterven van de wereldreporter. Ook nog maar even vermelden, om te laten zien dat het niet bij dat jaar 1916 blijft: ik trof artikelen aan uit 1951 in Het Parool, de Haagsche Courant, Twentsch Dagblad Tubantia en Enschedesche Courant en Vrije Twentsche Courant, decennia later dus. Men is JH dan klaarblijkelijk nog niet vergeten. Het zal te maken hebben met de reikwijdte van zijn verhaal, het is lokaal, regionaal, nationaal en internationaal. Dat is klaarblijkelijk niet genoeg: in de zestig jaar na 1951 glijdt JH via de gaten in ons collectieve geheugen weg uit de geschiedenis. De meest gedecoreerde, meest vergeten, beroemdste Almelose, Twentse, Nederlandse journalist ter wereld.

Hoofdstuk 5

Vrijdag 16 juni 1916, dagboek president Raymond Poincaré

‘Vandaag bereikte mij het droevige bericht dat de heer Hedeman, redacteur van Le Matin, werd gedood bij Verdun. Hij zocht mij onlangs nog op, voor zijn vertrek naar het front als officier-vaandeldrager.

Hij was van Nederlandse afkomst, maar tot Fransman genaturaliseerd en hij wilde, zo verklaarde hij aan mij, op deze manier zijn dankbaarheid uiten aan zijn nieuwe vaderland.

Ik leerde Hedeman kennen in 1912, aan de Quai d'Orsay. Hij was verantwoordelijk voor het buitenlands nieuws van Le Matin. Veilig en discreet vervulde hij zijn taak, op een bewonderenswaardige wijze. Alhoewel hij met een buitenlands accent sprak en niet altijd foutloos Frans schreef, kwam hij tot vele goede zaken en was hij erg intelligent.’

Raymond Poincaré

PARTIE À REMPLIR PAR LE CORPS.

Nom *Hedeman*

Prénoms *Jules*

Grade *1er Lieutenant*

Corps *33e Rég. Infanterie*

N^o Maticule. *187* au Corps. — Cl. *1911*
187 au Recrutement *Service de Réser.*

Mort pour la France le *8 Juin 1916*

à *Sambreville*

Genre de mort *Tue à l'ennemi*

N^o le *22 Octobre 1869*

à *Blmelo* Département *Gauze Bas*

Arr^o municipal (n^o Paris et Lyon) }
à telant rue et N^o.

Jugement rendu le _____
par le Tribunal de _____
acte de jugement transcrit le *23 Nov. 1916*
à *Paris* (n^o)
N^o du registre d'état civil *786/207*

Cette partie n'est pas à remplir par le Corps.

260-708-1922. [26434]

Hoofdstuk 6

New York Times, d.d. 16 juni 1916, pagina 4:

Paris shocked by loss of noted journalist
Hedeman of the Matin Joined Army as a Private - Well Known for His American
Articles

Special Cable to THE NEW YORK TIMES.
June 16, 1916,

PARIS, June 15. -- Journalistic circles in Paris have been shocked by the news that Jules Hedeman, foreign editor of the Matin at the outbreak of the war, has been killed in the Verdun battle.

Hedeman was the best known to Americans of active French journalists. He visited America many times, and was often received at the White House. He became well acquainted with Presidents Roosevelt, Taft and Wilson.

His last visit was at the beginning of the Mexican troubles, when he made a special trip to report for the Matin, from which newspaper he received perhaps the biggest salary paid to any European journalist. He was a relative of the great De Blowitz, and though born a Dutchman became a naturalized Frenchman, and was made an officer of the Legion of Honor.

At the outbreak of the war he was in Germany, but escaped to France and immediately volunteered for active service, though he was 45. He went into the trenches as a simple 'poilu'. Soon enamored of the soldier's life, he performed many acts of courage and was promoted to a Lieutenant with the honor of bearing the regiment's flag.

When in Paris on leave a few months ago an important position in the propaganda bureau was offered to M. Hedeman, but he declined to leave his regiment. Many of his Matin articles, including those on the Mexican crisis, he gave exclusively to the New York Times. His last article concerned British intervention as a consequence of the German violation of Belgium, the final words being 'the German plan had failed.'

Jules Hedeman, who had been trained by the famous De Blowitz, many years the correspondent of The London Times at Paris, began to attract attention in 1901, when the death of Queen Victoria made possible a closer relationship between his country and England, by advocating a Franco-British entente cordiale. He developed this policy by means of the Anglo-French Convention of 1904, the Morocco embroglio of the following year and Agadir crisis of 1911. Two years later he was recognized as one of the best writers on international politics in Europe.

In the spring of 1914, when the recognition of President Huerta by certain European chancelleries and the failure of the Washington Government to recognize him threatened serious international complications, M. Hedeman

came up to his country to 'write up' the situation. His first article of three columns, which appeared in the *Matin* of May 4, was a flat-footed indorsement of President Wilson's policy and a condemnation of the short-sightedness of Europe in treating Huerta seriously. Among other things, which what had come to be recognized as his prophetic acumen, he asked these two questions: 'From the point of view of French national interest and from a purely selfish point of view, is not the friendship and good will of a hundred million Americans worth more than the friendship of Huerta and a few Mexicans?' 'Suppose a European conflict should break out, would not the moral support of that great and strong power be more precious than the sympathy of the Mexicans and the Mexican Indians?'

Hoofdstuk 7

Anno nu.

De vermeldingen van Jules Hedeman die ik onder ogen krijg, prikkelen de fantasie. Wie was hij? Hij figureert in een bizar verhaal, want een dergelijke werkelijkheid kun je niet verzinnen.

Het spel is op de wagen, ik kan niet anders dan een duik nemen in de materie. Hier steekt Het Grote Verhaal rond JH van wal. De dood van de sous-lieutenant en vaandeldrager in het 321e Régiment d' Infanterie van het Franse leger haalt niet alleen de kolommen van nagenoeg alle Nederlandse dagbladen.

Nee, dit is groter nieuws, want naast de New York Times maken ook The Manchester Guardian, Le Temps en talloze andere kranten wereldwijd er ruimte voor vrij en dat zegt genoeg over de status van JH.

Hij blijkt een vermaard internationaal journalist, men zou hem anachronistisch een *anchor man* kunnen noemen, een boegbeeld, een paradepaardje van het Parijse dagblad Le Matin.

JH reist als *directeur du service de l'Etranger*, zeg maar chef buitenlands nieuws, de wereld over. Waar een brandhaard is, doet hij verslag, waar geschiedenis gemaakt wordt, tekent hij die op.

Gouden tijden en dito bergen. Op het hoogtepunt van het beroepsbestaan van JH heeft Le Matin een oplage van een miljoen exemplaren. Het verbaast dan ook niet dat JH wereldwijd gezien wordt als een invloedrijk journalist.

In de New York Tribune van 10 mei 1914 houdt men het er expliciet op, dat Hedeman er door zijn werkwijze bijna persoonlijk voor heeft gezorgd dat de Franse publieke opinie ten gunste van Amerika veranderd is.

Het is slechts een van vele internationale vermeldingen in de pers. JH behoort tot de jetset, is een vertrouweling van het Corps Diplomatique, is kind aan huis bij ambassades, exclusieve serviceclubs en talloze beroemdheden.

Het is zonneklaar: in de knisperende jaren na de eeuwwende kent JH iedereen die in die tijd iets voorstelt - en iedereen kent hem. Deze man verkent heel de wereld met haar beredderingen, reist met de Oriënt-Express, vaart op *ocean steamers* en bewoont kosmopolitische hotels. Zijn thuisbasis in de Lichtstad is het imposante hotel Le Meurice.

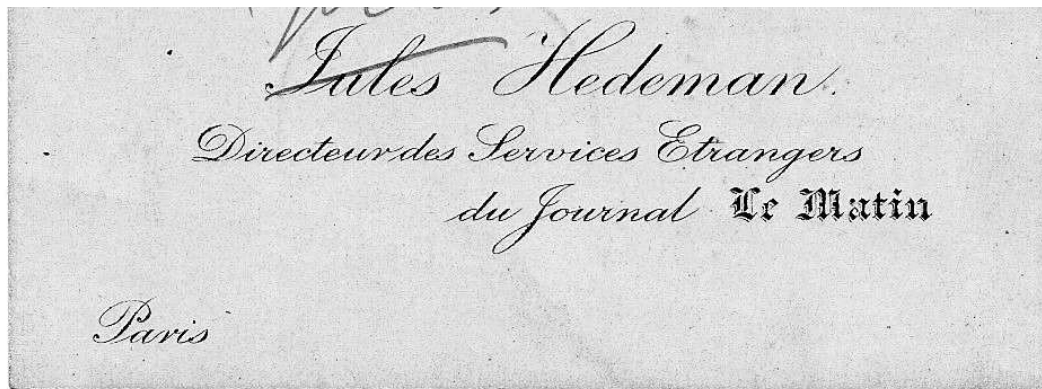
Tussen die bedrijven bij de fine fleur door schrijft JH niet alleen geschiedenis, hij maakt die historie ook. De vrije pers? Ammehoela.

De Franse pers is in die dagen omkoopbaar. Om ongewenste stemmen het zwijgen op te leggen, gebruikt de Franse regering grote sommen geld, vaak van Russische herkomst. Dagbladen als Le Temps, Le Figaro, Le Gaulois, Le Petit Parisien en ook Le Matin krijgen regelmatig fikse bedragen uit een fonds, dat vakkundig beheerd wordt door Raymond Poincaré. Tijdens de Balkanoorlogen van 1912 en 1913 belooft het bedrag al 300.000 Franc.

Van de Russische ambassadeur in Parijs, Alexander Izvolski, is bekend dat hij persoonlijke banden onderhoudt met vooraanstaande journalisten en dat hij zorgt voor financiële ondersteuning. Daarbij wordt Jules Hedeman bij naam

genoemd. Alleen al in 1913 betaalt Izvolski eigenhandig 374.000 Franc aan persmensen.

De portee is duidelijk. Wie op goede voet staat met diplomaten, kent al dan niet bewust ook de mannetjesmaker, de propagandalieden en de geheim agenten. Het adjectief in het laatste stuk van de opsomming zegt overigens genoeg: we krijgen lang niet alles boven tafel, zeker niet na honderd jaren. Veel zal verloren gegaan zijn aan de tijd en door de verschrikkingen rond de Tweede Wereldoorlog voor de Joodse familie Hedeman.

Hoofdstuk 8

Anno nu.

Goed. JH is een journalist van wereldfaam. Hij is de geziene gast van drie Amerikaanse presidenten: Theodore Roosevelt, William Howard Taft en Woodrow Wilson.

JH is de interviewer van talloze beroemdheden, onder wie de Engelse minister David Lloyd George, de Franse president Raymond Poincaré en de Duitse socialistenleider, August Bebel. Ja, JH ondervraagt zelfs de oliemagnaat Rockefeller.

Dat laatste is een sterk staaltje, dat wereldwijd de kranten haalt - al stelt het gesprek zelf inhoudelijk niets voor. Nee, het gaat om het blote feit dat de petroleumkoning de pers eindelijk eens te woord staat. De redacteurs van *Le Matin* noemen tycoon Rockefeller schertsend de *Américain ininterviewable*. Steeds geeft JH zijn collega's het nakijken in de publicatie van nieuws, als het moet met slimme trucjes of met ellebogenwerk. Zo is er een legendarisch voorval over JH overgeleverd rond de Russisch-Japanse vrede in Portsmouth, in 1905: hij huurt het lokale telegraafkantoor af en laat het personeel continu Bijbelfragmenten doorseinen. Als hij eenmaal de tekst van het verdrag zelf in handen heeft, kabelt hij die tussen de regels door naar Parijs: scoop.

Er is een postkaartje uit Portsmouth bewaard gebleven van wereldburger JH aan zijn zus Dientje in Enschede. Voorop een fotootje van de onderhandeltafel, links de Japanners, rechts de Russen. Op zich niets bijzonders, wel dat het kaartje voorzien is van een Amerikaans postzegel, klaarblijkelijk is dat land de volgende bestemming.

Nog een sterke anekdote rond een primeur: ooit wacht JH in Spanje met een uitgebreide schare collega's van andere bladen op de ondertekening van een belangrijk verdrag met Frankrijk.

Op enig moment komt hij er achter dat de onderhandelingen rond het verdrag nu toch echt hun voltooiing naderen. JH houdt zijn confrères aan de praat door ze een grootscheeps feest op een eiland in de rivier aan te bieden. Een motorboot brengt het gezelschap daarheen. De persmannen doen met graagte de dis eer aan die JH edelmoedig laat opdienen. En terwijl de wijn stroomt, verlaat de gastheer ongemerkt de tafel, springt in de boot, laat zich naar de oever brengen, haalt de tekst van het verdrag en seint het aan zijn krant. Pas de volgende ochtend vernemen de katterige journalisten uit de woedende telegrammen van hun werkgevers de poets die JH ze heeft gebakken.

In 1905 haalt JH weer wereldwijd de kranten met een journalistieke primeur. Hij onthult een heuse spionagezaak en niet alleen de *Matin*lezers smullen ervan. In Frankrijk is het groot nieuws, niet zo beduidend als de Dreyfussaffaire van enkele jaren daarvoor, maar toch.

Franse staatsgeheimen op het spel. Plannen, plattegronden, tekeningen van batterij-opstellingen rond fortificaties in Cherbourg, Brest, met gedetailleerde informatie over wapentypes.

Bekend is de rol die Jules Hedeman aan het begin van de twintigste eeuw speelt bij de ontwikkeling tussen de vriendschapsbanden tussen Frankrijk, Engeland en Rusland.

De arena van goed en kwaad. De journalist als smeermiddel bij heikele politieke kwesties. JH neemt elke gelegenheid te baat, bepaalt het brandpunt en doet er zijn voordeel mee, hij dankt er zijn succes en in ieder geval enkele decoraties aan.

Kort en goed: JH leidt een bevoorrecht bestaan van aanzien, van weelde en van glamour.

Dat is alleraardigst voor mijn hoofdfiguur, maar dat blote gegeven rechtvaardigt nog lang geen roman.

Reuring is altijd aardiger. Interessanter dan de successen zijn de missers. En zo'n veelzeggende canard overkomt de reporter JH. Kennissen en kennis te over. Het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog speelt zich onder zijn neus af, maar JH ziet het onontkoombare rampscenario niet aankomen. Er gaat dus iets goed mis met JH, zoveel is wel zeker. Smoort hij zijn eer willens en wetens in de naargeestige bagger van Verdun? De gargantueske aspecten van die eventuele loutering spelen voor mij evenmin een hoofdrol. Oneindig veel belangwekkender is de *Werdegang*, dat moet het majeure gegeven van dit boek zijn. Hoe, maar vooral: waarom komt JH ten val?

Hoofdstuk 9

De Telegraaf, d.d. 16 juni 1916

Twentsch Zondagsblad, d.d. 21 juni 1916

Het bericht, dat Jules Hedeman, als reserve-luitenant gesneuveld is bij de verdediging van Verdun, zal in Twente en ook in bredere Nederlandse kringen met ontroering en groot leedwezen vernomen zijn. Terecht, want dit verlies treft niet alleen zijn familie en zijn vrienden, maar ook de velen die overtuigd zijn van het grote belang dat Nederland heeft en blijft hebben in billijke sympathieke beoordeling door de gezaghebbende buitenlandse pers. De plaats die Hedeman daar innam, was zeer eigenaardig, zoals trouwens de gehele levensloop van deze Twentenaar.

Geboren te Almelo in 1869 gaf Jules Hedeman reeds spoedig blijk van dezelfde energie en durf tot aanpakken, die onze Twentse industriëlen waartoe ook zijn familie behoort, gebracht heeft tot de grote ontwikkeling van hun bedrijf. Maar het was voor hem niet gemakkelijk de juiste weg te vinden, waarop zijn zeer bijzondere gaven tot hun volle ontplooiing konden komen, en zijn verblijf in Zuid-Afrika kwam meer ten bate van zijn zeer uitgebreide talenkennis en ruime blik op de toestanden, in verschillende landen, dan aan de handelszaak, die hij daar gepoogd had te stichten. Na liquidatie van die zaak trok hij naar elders, bezocht Amerika en verscheen enige jaren later te Parijs, juist op het ogenblik, waarop daar in de journalistiek een geweldige ommekeer werd voorbereid. Het zou mij veel te ver voeren hier uiteen te zetten de betekenis voor de Franse pers en dus ook voor de Franse politiek, van de reorganisatie van het dagblad Le Matin tot een werkelijk moderne krant. Het z.g. Amerikanisme in de pers, hoe dikwijls en hoe scherp ook aangevallen, vooral door concurrenten, die deze snelle vaart naar boven niet konden bijhouden, sloeg bij het publiek in en weldra werd het ochtendblad, dat zich aanvankelijk niet zo sterk had onderscheiden van de overige Parijse ochtendbladen, een van de meest invloedrijke organen van de openbare mening, niet alleen in Frankrijk, maar ook daarbuiten.

Dit laatste was het werk van de Nederlander Jules Hedeman, die spoedig zich de geheel leiding over de belangrijke buitenlandse afdeling van Le Matin zag toevertrouwd. Als zodanig heeft hij veel gepresteerd, niet het minst omdat hij met juist inzicht begreep, dat zijn werk geen bureauwerk was en in plaats te steunen op de berichten die van buiten af kwamen, zich tot taak had gesteld, zodra belangrijke internationale vraagstukken zich voor deden, persoonlijk te onderzoeken. Hij zag met eigen ogen en deze zagen goed en scherp. Hij sprak persoonlijk met de leidende ministers en staatshoofden en wist goed te horen en vertrouwen in te boezemen, ook, omdat hij dat vertrouwen zich steeds waardig toonde. Zijn vlug begrip, zijn uitgebreide kennis, zijn onpersoonlijke onpartijdigheid deden hem voor zijn blad alle vruchten plukken van deze juiste wijze van inlichtingsdienst en weldra was Jules Hedeman een van de weinige Europese dagbladschrijvers, van wie artikelen over internationale politiek met

evenveel vertrouwen als belangstelling werden gelezen. Zijn grote liefde voor Frankrijk bracht hem ertoe zijn naturalisatie als Frans burger te verwerven, maar zijn hart bleef warm kloppen voor zijn klein vaderland, dat hij geregeld nog bezocht. De laatste maal - het was weinige maanden voor het begin van de oorlog - toen wij met elkaar van Parijs hierheen reisden, heb ik mij daarvan nog kunnen overtuigen en ook van zijn trots, dat hij, die zo uitnemend Frans schreef, nog zo goed zuiver Nederlands kon spreken. Hij liet zich daarop meer voorstaan dan op de uitgebreide relaties, die hij in de hoogste kringen had weten aan te knopen, want hij was zeer bescheiden in zijn optreden. Altijd kalm en zonder drukte was Hedeman een stoer werker, die zich geen behaaglijk thuis gunde, doch hetzij vanuit zijn kamers in het hotel Meurice, hetzij tot laat in de nacht in de kantoren van Le Matin op de Boulevard Poissonnière, hetzij in een of ander middel van vervoer, of in enig vreemd land, elk ogenblik op de hoogte werd gehouden van het belangrijkste, dat in de wereld voorviel en dit in weinige minuten wist te waarderen voor het algemeen belang en te verwerken voor zijn zijn blad, d.i. voor de grote massa.

Veel misverstand heeft hij zodoende weten te voorkomen, aan veel goeds en rechtvaardigs heeft hij zijn krachtige steun verleend en toen de grote misdaad tegen de beschaving en tegen het thans levend geslacht plaatsvond, toen de verschrikkelijke wereldoorlog losbarstte, legde hij de pen neer, om met andere wapenen te strijden voor recht, voor vrijheid en voor de ware ontwikkeling van de mensheid. Het zou hem, de 47-jarige, gemakkelijk geweest zijn als reserveofficier in de Parijsche kantoren werk zonder gevaar te vinden, maar hij vroeg naar het front te worden gezonden en op het scherpst aangevallen punt te Verdun eindigde te vroeg dit nuttig bestede leven.

Onder de vele onderscheidingen, die hem verleend werden, vermeld ik hier alleen, dat zijn adoptief land hem tot Officier van het Legioen van Eer benoemde.'

Mr. H. Louis Israëls